

УДК 81'373

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ РОЗМОВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ АКТИВ МОВЛЕННЯ В ХУДОЖНЬОМУ СТИЛІ

Навальна М. І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

У пропонованій статті проаналізовано функціонування розмовної лексики в художньому стилі, зокрема дієслів мовлення та інших лексем, що позначають акт мовлення, визначено позамовні чинники вживання розмовних слів, окреслено їхню стилістичну роль у творах сучасної української прози.

Ключові слова: художній стиль, розмовна лексика, дієслова мовлення, позамовні чинники, стилістична роль.

Постановка проблеми. Кожен функціональний стиль мови має як свої, властиві тільки йому, лексичні засоби, так і запозичені з інших стилів, щоб через певні функції реалізувати відповідну мету спілкування. У художньому стилі результат реалізації відповідної мети досягається своєрідно – через спілкування героїв творів. «Своєрідність дії такої мети полягає в тому, що вона мотивує введення в художній текст елементів іншого стилю, причому відповідно до зміни опосередкованої мети в творі з'являються елементи різних стилів» [3, с. 16]. Дослідники стверджують, що закріпленості слів за окремими стилями не існує: «У закріпленості, приналежності окремих груп лексики до „своїх“ функціональних стилів спостерігаємо певну діалектичну суперечність. З одного боку, навіть нейтральна лексика на рівні мовлення втягується в лексичну систему кожного стилю... З другого боку, деякі лексичні групи використовуються не одним, а кількома стилями та їх різновидами. Замкненість окремих функціональних стилів дуже відносна, що пояснюється насамперед позамовними факторами: між різними сферами людської діяльності теж немає чітких меж» [2, с. 38–39].

Ціль статті – проаналізувати функціонування розмовної лексики в художньому стилі, зокрема дієслів мовлення та інших лексем, що позначають акт мовлення, визначити їхню стилістичну роль у творах сучасної української прози.

В умовах демократизації суспільного життя з'явилася можливість відверто говорити і писати не лише у вузькому колі, а й публічно виступати, вільно висловлювати свої думки через пресу, художню літературу, використовуючи різноманітні виражальні засоби. У зв'язку з цим активізувалися дієслова мовлення у всіх функціональних стилях. У художньому стилі меншою мірою вживають лексеми з нейтральним значенням (*говорити, казати, розмовляти*), здебільшого це слова, які мають експресивне забарвлення або ж дієслова інших лексико-семантичних груп на позначення активів мовлення. Найбільша активізація розмовної лексики в групі «говорити – балакати», в якій репрезентовано велику кількість загальномовних синонімічних рядів із розмовними експресемами, а також чимало асоціативних синоні-

мічних рядів з розмовними лексемами [1, с. 78]. Навіть дієслова мовлення, що подаються в словниках без стилістичних ремарок, характеризують мовців, тобто дають їм відповідну оцінку. Дієслова з творів сучасної української літератури формують великі синонімічні ряди [4, с. 7]. Напр.: *бубоніти* 'говорити невиразно; бурмотіти' [7, с. 65]; *белькотіти* 'нерозбірливо, без ладу щось говорити' [7, с. 47]; *мимрити* 'говорити тихо, невиразно; бурмотіти' [7, с. 524]; *замимрити, промимрити, бурмотіти, бурмотувати, бурмотати* 'говорити невиразно, неясно; бурчачи' [7, с. 68]; *пробурмотати, набурмотувати; мурмотіти* 'говорити тихо, невиразно' [7, с. 545]; *бурчати* '1. Говорити невиразно, нерозбірливо // докучати висловлювати своє невдоволення чим-небудь, дорікати комусь' [7, с. 68]; *белькотати* 'нерозбірливо, без ладу щось говорити' [7, с. 47]; *гомоніти* '1. Розмовляти тихо, приглушено. 2. перен. Видавати безладні звуки; шуміти' [7, с. 190]; *варнякати* '1. Верзти щось неістотне, пусте; базікати, теревенити. 2. Говорити невиразно, незрозуміло' [7, с. 75]. Дослідниця С. П. Бирик, класифікуючи дієслова мовлення, такі лексеми відносить до синонімічної групи «говорити невиразно; тихо» [1, с. 19]. Пор.: «*Орися солі взяла, продавиця на неї бубоніла*» (Люко Дашвар); «... а вірші тим часом глухо *бубоніли...*» (Оксана Забужко); «*Стъопочко... Оце тільки раз... Через тебе... Бо не хотів... – забелькотіла* [Тетяна]» (Люко Дашвар); «... той Хуан... *пробелькотів і ще щось далі мимрив собі під носа...*» (Оксана Забужко); «... хто є хто, хто з ким проти кого, – *набурмотував* Мілені у вухо...» (Оксана Забужко); «... мати ...цілими днями *мурмотіла* собі під ніс...» (Оксана Забужко); «*Набалакавшись про гастрономію та комплекси Гоголя, він [Борис Дідух] зненацька замовк і, витримавши чималу паузу, промурмотів...*» (Богдан Жолдак); «*Вреши ти про матір згадав, – пробурчала*» (Люко Дашвар); «*Хай їде! І ти з нею [донькою]! Наглянеш, – пробурмотів* Олексій дружині...» (Люко Дашвар); «*Я тільки запропонував був тобі вложити персти, – коротко аж ніби вибачливо пробурмотів незнайомиць*» (Оксана Забужко); «*Вреши ти про матір згадав, – пробурчала*» (Люко Дашвар); «*На ставку Маруся... – загомоніли баби*» (Люко Дашвар); «*Лише треба гомоніти, а не говорити*» (Богдан Жолдак); «*Марина... і гомоніла, гомоніла із мамою Паранею...*» (Віктор Лупейко); «*Що? Що він [партизан] сказав? Ви чули? – загомоніли рокитнянці*» (Люко Дашвар); «... щось там... й далі між собою *варнякали, торгуючись, але Ганнуся вже не чула...*» (Оксана Забужко).

Завдяки експресивно-емоційній лексиці в художньому стилі створюється відповідний настрій, колорит, індивідуалізуються мовні характеристики дійових осіб, висловлюється ставлення автора до подій та героїв. У синонімічній групі «говорити невиразно; тихо» найуживанішим за нашими спостереженнями є дієслово *мимрити*, напр.: «*Я вже десь чув цю історію, – промимрив Юрко*» (Юрій Андрухович); «*Якщо... мене чуєш, то чуй, – мимрив він [Андрій]*» (Богдан Жолдак); «*Я ще думаю, – мимрив він, шулячись од холоду, – чого мені варта власна свобода...*» (Богдан Жолдак); «... відтак розгублено *замимрив* батько, що наче ж не годиться, ловці-молодці, через голову скакати...» (Оксана Забужко); «„Вибачте,“ – глупо *промимрила* Мілена...» (Оксана Забужко); «*Я пам'ятаю, – мимрю, як двійочниця...*» (Оксана Забужко).

Дієслова із семою 'говорити голосно' [1, с. 19] у сучасній художній літературі формують коротший синонімічний ряд: *крикнути* однокр. до кричати 'видавати крик; волати, галасувати, репетувати' [7, с. 466]; *зойкнути* 'голосно, несамовито кричати' [7, с. 381]; *лементувати* '1. Говорити дуже голосно; галасувати'; *волати* 'те саме, що кричати; голосно кликати' [7, с. 155], пор.: «Ганнуся стала як укопана: просто їй із-під ніг пороснуло в очі сяйвом, мерехким розсипом іскор, аж **скрикнула** з зачудуванням...» (Оксана Забужко); «... водночас **зойкнули** батько з матір'ю, хоч насправді всі понімили так, що почув би, як у Києві задзвонили до вечерні...» (Оксана Забужко); «„Пожалійте! – **лементує**. – Усе оддам! І гроші оддам!» (Богдан Жолдак); «Він [вуз] не хотів Бориса! – **волали** вони» (Богдан Жолдак).

Подекуди в художньому стилі автори вживають іменники, які позначають процес мовлення, напр.: *балачка* 'розмова; пуста, беззмістовна балаканина' [7, с. 35], пор.: «... особливо підозрілими були ті, хто заводив вільнодумні **балачки**...» (Оксана Забужко). Ще рідше вживають інші частини мови, напр.: новий дієприкметник *вибелькотаний*, пор.: «... на своє **вибелькотане** питання, хлопчик то був чи дівчинка, наталья почула: а хто вам уже *разберьот*...» (Оксана Забужко). Дієслівні та іменні форми зниженого стилістичного плану надають художнім текстам іронічно-жартівливого зображення [6, с. 86].

У художній літературі трапляються дієслова мовлення – русизми, напр.: *тараторить* 'говорить быстро, не останавливаясь' [8, с. 788], пор.: «А ви [про Льошу] он який стали! І не *впізнати*... А тітка Маруся... – **затараторили**, – одна-однісінька» (Люко Дашвар).

«Комунікативна функція людського мовлення в багатьох випадках вимагає не тільки нейтрального називання певної реалії, але і її оцінки, яка виникає у зв'язку з виявленням почуттів, настроїв людини або її душевних переживань» [6, с. 93]. Емоційно-оцінну функцію в мові художньої літератури виконують розмовні дієслова: «Розмовне мовлення за своєю природою передбачає вираження суб'єктивних відношень до предмета, ситуації мовлення. Розмовне мовлення це область, де найбільшою мірою виражені емоційність, індивідуальність, експресивність» [5, с. 49]. Чітко виділяємо розмовні лексеми, що мають суфікси **-ну-, -ону-**: *мурмотнути, буркнути, гикнути, лайнутися, охнути, сказоннути* та ін. Напр.: «... режисер, **мурмотнув** невідь-чому по-російськи, чи то **гикнув**...» (Оксана Забужко); «Бамам не спиться... – **буркнув** Бичковський і налив собі третю» (Олександр Іранець); «У щасті й свиня – королева, – **буркнув** був Микола...» (Люко Дашвар); «Привіт, Марусько, – **буркнув**, окуляри поправив...» (Люко Дашвар); «З твоїм богом!.. – **лайнувся** Родан» (Богдан Жолдак); «Якщо ти [Оксана] вже все **сказонула**, то валяй до своїх апартаментів» (Віктор Лупейко); «„Ну чого став, давай! давай! давай!“ – директор **охнув**, зашамотався...» (Оксана Забужко).

Розмовна лексика «в писемних стилях, хоч і сприймається на перший погляд як елемент чужорідний, певною мірою трансформується: тут вона виконує не ті стилістичні функції, що в природному для неї оточенні розмовно-побутового стилю; посилюється її експресивність, змінюється емоційне забарвлення і т. ін. ... використання розмовної лексики в писемних стилях є часто не механічним, а цілеспрямованим творчим актом, розмовна лексика відбирається і нормується до вимог цих сти-

лів» [2, с. 39–40]. Розмовні слова використовують у художніх текстах з метою вра-зити співбесідника висловленням, подекуди прагненням показати свою зневагу до предмета розмови. Синонімічний ряд формують розмовні дієслова мовлення зі значення ‘говорити невиразно’, напр.: *шамкати*, *шамкотіти* ‘розм. Говорити невиразно, нерозбірливо, злегка шепелявлячи’ [7, с. 1388]; *жебоніти* ‘розм. 1. Говорити неясно, невиразно, нерозбірливо; бубоніти, белькотати // Говорити швидко, весело, з охотою, але неголосно’ [7, с. 273]; *харамаркнути* ‘розм. Говорити невиразно, неясно; бурмотати [7, с. 1339]; *хмикати* ‘розм. Вимовляти „хм”, виражаючи іронію, здивування, глузування, досаду, сумнів і т. ін.’. Пор.: «„Росте бізнес?” – **прошамкотіла** стара Нечипориха» (Люко Дашвар); «Свобода – це для письменника найго-ловніше, а що там Рада **жебоніла** у відповідь про те, як їй писався оцей-от згусток свободи...» (Оксана Забужко); «„Література – це Храм!” – **харамаркнув** мені якийсь один розгніваний письменник» (Юрій Андрухович); «„Кому – „гірко”! – **хмикнув** німець» (Люко Дашвар).

Розмовні дієслова зі значенням ‘говорити голосно’ теж формують синонімічний ряд: *верещати* ‘розм. Пронизливо, різко кричати, пищати, вищати’ [7, с. 82]; *гикати* ‘розм. Видавати різкі уривчасті звуки; кричати’ [7, с. 180]; *репетувати* ‘розм. 1. Сильно кричати, видавати зойки від болю, переляку і т. ін. // Здіймати галас, шум, го-лосно вигукуючи щось. 2. Дуже голосно говорити, розмовляти // Говорити з ким-небудь підвищеним тоном, роздратовано; кричати, галасувати’ [7, с. 1026]; *пащекувати* ‘розм. говорити недобррозичливо, злобно або пишномовно, беззмістовно; базі-кати, теревенити’ [7, с. 712], напр.: «... всі були розбещені, курили й цілувалися з хлопцями, татко **верещав**, буряковіючи на виду...» (Оксана Забужко); «„... нев-же?» – **верещало** моє ошпарене розпачем нутро, невже?!» (Оксана Забужко); «Ді-вчата Льошку побачили – і ну **верещати**» (Люко Дашвар); «„Ой-йой, знаємо ми ва-ші чай!” – **репетували** баби» (Люко Дашвар); «Божечку, а скільки ж то буде пого-вору, а як завзято **пащекуватимуть** і жіноцтво, й парубота...» (Оксана Забужко).

Розмовні форми нейтрального стилістичного забарвлення створюють у писем-ному мовленні, зокрема художньому, колорит невимушеності, простоти, деякої екс-пресивності [6, с. 85]. Подекуди дієслова мовлення в мові художньої літератури за-фіксовані як розмовні не в першому, а в другому значенні, напр.: *балакати* ‘1. Роз-мовляти; 2. розм. Володіти мовою’ [6, с. 34]; *гукати* ‘1. Голосно вимовляти, виго-лошувати які-небудь слова, звуки // голосно кликати кого-небудь, // Голосним ви-крикуванням пропонувати комусь що-небудь, запрошувати когось куди-небудь і т. ін. 2. розм. Голосно ляяти кого-небудь, кричати на кого-небудь’ [7, с. 201]. Пор.: „Ну от, маєш, – сумувато сказав Арсен, – я так і знав, з тобою неможливо **бала-кати**” (Оксана Забужко); «... і не зчуваєшся, як починаєш **балакати** „хеф-напів”...» (Оксана Забужко); «... тоді Мілена рішуче **гукала** до операторів: „Стоп!” – і сти-шеним голосом хвилин п’ять-десять **розбалакувала** надмір загонисту молодицю до с’як-так нормального стану...» (Оксана Забужко); «„Музику!” – захекано **гукнув** тхось...» (Оксана Забужко).

Зрідка автори художньої прози використовують розмовні іменники, напр.: *про-сторікування* ‘багатослівне, часто беззмістовне мовлення’ [7, с. 989], пор.: «... Саи-

ко чомусь пригадав референта з його **просторікуванням** про оте „завжди”...» (Богдан Жолдак).

Подекуди в художньому стилі вживають розмовні іменники та дієслова мовлення зі зневажливим відтінком: *теревенити* ‘говорити дурниці; нісенітниці // Говорити що-небудь незначне, несерйозне, пусте’ [7, с. 1241]; *теревені* ‘дурниці, нісенітниці // пусті, марні розмови, балачки’ [7, с. 1241]; *розп’ятякувати* ‘вести багатослівні, беззмістовні розмови, говорити дурниці, нісенітниці; патякати, // говорити те, чого не можна розголошувати; базікати’ [7, с. 1065], напр.: «„Так! Годі **теревенити!**” – *grimнув* голова» (Люко Дашвар); «... *постійно* я [Торвік] щось **теревенив** про різні речі...» (Віктор Неборак); «Куди вже тут думи думати та про чийсь смішки **розп’ятякувати**» (Люко Дашвар); «... лише хіба поймеш віри таким **теревеням?**» (Богдан Жолдак).

Автори української прози вживають діалектні слова, напр.: *лебедіти* діал. ‘1. Говорити неясно, неправильно вимовляючи слова; лепетати (про дітей), // Говорити незв’язно, нерозбірливо; белькотати’ [7, с. 482], пор.: «„Орле мій єдиний... Любий мій друже...” – **лебеділа**» (Віктор Лупейко).

Активне використання розмовних і діалектних лексем у художній літературі підтверджує тенденцію до зближення усної і писемної форм мовлення [2, с. 26].

Надає розмовності художньому стилю активне використання дієслів, які в дружньому значенні позначають мовленнєвий процес. *гримати* ‘1. Сильно стукати, ударяти, бити чим-небудь. 2. Голосно ляяти, дорікати кому-небудь у чомусь’ [7, с. 198]; *хрипіти* ‘1. Видавати горлом хрипкі звуки. 3. Говорити, кричати, співати хрипко, хрипким голосом’ [7, с. 1353]; *рокотати* ‘1. Утворювати розкотисті монотонні звуки, рокіт. 2. Лунати, звучати. 3. Говорити, співати, сміятися низьким, розкотистим голосом’ [7, с. 1085]; *стогнати* ‘1. Видавати протяжливі жалібні звуки від болю, туги і т. ін. 2. Говорити зі стогоном, жалісливо, протяжно’ [7, с. 1198]; *муркотати* ‘1. Безперестанно видавати звуки „мур-мур” (про котів та інших котячих). 2. Те саме, що й *мурмотати*, а *мурмотати* / *мурмотіти* „1. Говорити тихо, невиразно” [7, с. 545]; *лопотіти*, *лопотати* ‘1. Ударяти, ударятися чим-небудь по поверхні, видаючи глухі звуки. 6. Говорити поспішно, неясно // Говорити незрозумілою для слухача мовою // *зневажл.* Те саме, що базікати’ [7, с. 495], напр.: «„Вам що, у бібліотеці книжок не вистачає?” – **grimнув**» (Люко Дашвар); „Гудзики розстібни”, – **прохрипіла** тремтячими синіти губами» (Люко Дашвар); «„Марто, іди вперед”, – **прохрипів** він [Хома] і знову пішов на наркомана» (Юрій Андрухович); «„Дай... твою сорочку зніму”, – **прохрипів**» (Люко Дашвар); «... як грізно **рокотав** був: „Я тебе розірву!» (Оксана Забужко); «„Намисто забрав...” – **простогнала** [Маруся]» (Люко Дашвар); «„Терпи, милий, терпи...” – хвильно **муркотіла** повними вустами безброва сестриця» (Віктор Лупейко); «„Это правильно, это нормально”, – **промуркотів** король. Голос його можна було б назвати контрабасом» (Юрій Андрухович); «„Тут [на папері] усе написано”, – **пролопотів** [Білінкевич]» (Юрій Андрухович).

Ще частину дієслів мовлення складають слова, що мають зафіксоване в словниках друге розмовне переносне значення. Серед цих лексем ми виділяємо такі, що позначають мовлення як процес неприязний, агресивний, пор.: *відгризатися* ‘1. Гризучи, звільнятися від прив’язі. 3. *перен.* розм. Захищаючись, на чию-небудь лайку відпові-

дати лайкою' [7, с. 126]; *парирувати* '1. Відбивати шпагою або шаблею удар противника (у фехтуванні). 2. *перен.* Відбивати, спростовувати напади або докази противника в суперечці' [7, с. 706]; *гарчати* '1. Видавати низькі погрозливі звуки (про тварин), // Звучати низько, погрозливо, ніби ричати. 2. *перен., розм.* Сердито бурчати, висловлюючи незадоволення' [7, с. 174]; *рубати* '1. Розсікати, розділяти на частини, ударяючи чим-небудь гострим з розмаху, // *перен., розм.* Різко, чітко вимовляти (слова, фрази)' [7, с. 1087]; *колоти* '1. Натискати або проколувати чим-небудь гострим, спричиняючи біль. 5. *перен.* Ображати когось неприємними зауваженнями; в'їдливо дорікати кому-небудь' [7, с. 442]; *итрикатити* '1. Тикати чим-небудь; всувати що-небудь усередину чогось. 2. *перен.* Ображати когось колючими, неприємними зауваженнями; ущипливо дорікати кому-небудь' [7, с. 1408]; *шуніти* '1. Видавати глухі звуки, які нагадують протяжне „ш-ш”. 2. Говорити, співати нерозбірливо, часто вживаючи шиплячі звуки, // *розм.* Говорити приглушеним від злості, роздратування голосом, // *розм.* Висловлювати незадоволення, злість' [7, с. 1396]. Напр.: «„Женські пакети, женські!» – презирливо **відгризалася** дівочкі...» (Оксана Забужко); «„Мені заважає зосередитися запах солярки, який струмує від вас, пане літун», – **парирував** Немирнич...» (Юрій Андрухович); «„Тобі яке діло?!” – **гаркнув** і пішов до контори [Льоша до продавщиці]» (Люко Дашвар); «„... на чужий кошт не пиячу”, – **відрубав** Хомський» (Юрій Андрухович); «„Наш поет, здається, саме зараз komponує в голові чергову поемку”, – **вколлов** Юрка дель Кампо» (Юрій Андрухович); „Самостійності забажалося? – **штрикнув** пан Ординський...” (Люко Дашвар); «„Ти програв”, – **зашипів** дель Кампо (до Генделя)» (Юрій Андрухович).

Інші переносні розмовні значення дієслів у художньому стилі характеризують мовлення героїв за наслідуванням, говорячи нечітко, недоречно, промовляючи тихо тощо. Напр.: *ляпати* '1. падати каплями. 3. *перен., розм.* Те саме, що ляпати язиком – казати щось недоречно, нерозумне' [7, с. 501]; *цідити* '1. Пропускати рідину крізь що-небудь для очищення. 5. *розм.* Говорити неохоче, недбало' [7, с. 1365]; *мукати* '1. Видавати звуки „му-му”; ревіти (про велику рогату худобу). 2. *перен. розм.* Те саме, що мугикати' [7, с. 544], а *мугикати* '1. Стиха, невиразно наспівувати. 2. Вимовляти „гм”, „мг” і т. ін.' [7, с. 543]; *пхикнути* 'однокр. до пхикати' [7, с. 1007], *пхикати* '1. Тихо плакати. 2. *розм.* Те саме, що пхекати' [7, с. 1007], *пхекати* 'розм. Вигукувати, вимовляти „пхе”, виражаючи зневагу, презирство і т. ін.' [7, с. 1007]. Пор.: «„За ваш дім”, – чомусь **ляпнув** Стьопка» (Люко Дашвар); «„Дядько Роман казав, що треба трактора терміново зібрати”, – **ляпнула** дівка і язика прикусила» (Люко Дашвар); «„А пропадіть ви усі пропаном!” – **процідив** Льошка...» (Любо Дашвар); «Як він [чоловік] там **замукає**, забелькоче!» (Богдан Жолдак); «„... тарганить ся сюди стара”, – **пхикнула** Дзе» (Богдан Жолдак).

Позначають процес мовлення у сучасній українській прозі дієслова інших лексико-семантичних груп. Значення ці зазвичай не зафіксовані в словниках. Напр.: дієслово *валувати* 'невгамонно гавкати' [7, с. 74] в художньому стилі означає 'голосно говорити', пор.: «Мілена наосліп вичовгалася з кабінету й щільно прикинула за собою двері: жест геть намарний, бо гик нітрохи від того не виух, **валував** в ушу й далі, і на нього западалася в безвість стеля...» (Оксана Забужко); дієслова *дзеленчати* 'вдавати дзвінкі звуки (про дзвоник, скляні і т. ін. предмети); дзвонити, дзве-

ніти, // те саме, що дзижчати' [7, с. 219]; *дзижчати* 'видавати одноманітні дрижачи звуку під час польоту (про комах), // Швидкими рухами, польотом і т. ін. створювати такі звуки' [7, с. 219] позначають 'говорити дзвінко', пор.: «„Заходьте до нас...” – *продзеленчали* з гарячої печі два голосочки» (Віктор Лупейко); «*І батьки знай дзижчати* – коли та коли ти вже заміж підеш» (Люко Дашвар); дієслово *телгати* те саме, що *тетекати* 'видавати звуки, властиві гусям' [7, с. 204] позначає 'говорити голосно, монотонно', пор.: «*У третій оселі – аж шестеро старих та молодих гелгали, мов гуси...*» (Віктор Лупейко).

У мові українських письменників фіксуємо низку слів, що не зафіксовані словниками в жодному значенні. Вони позначають різні процеси, дії, стани, називають людей чи предмети. Всі ці лексеми ми відносимо до розмовних одиниць. Напр.: дієслова *дзявоніти* та *дзизкати* позначають 'говорити писклявим, дзвінким голосом', пор.: „*Пане, Миколо, що тут мається на увазі?*” – *дзявоніла...* кийська іскусвоедка...» (Оксана Забужко); «„*Саме. Я. Моє*”, – *дзизкотіла* вона [Дзе] по периметру» (Богдан Жолдак).

Висновки. Отже, в мові сучасної художньої літератури активно використовують розмовні дієслова мовлення, які формують великі синонімічні ряди. Розмовні лексеми в художньому стилі вживають як в першому, так і в другому значеннях, зокрема і в переносному. Акт мовлення в текстах української прози позначають дієслова інших лексико-семантичних груп. Розмовні лексеми в художньому стилі створюють відповідний оцінний настрій, характеризують дійових осіб, надають прозі невимушеності, доступності, експресивності.

Список літератури

1. Биби́к С. П. Естетичні модифікації народно розмовності в ідіостилі Григора Тютюнника : дис. на здобуття вченого ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.01 «українська мова» / С. П. Биби́к. – К., 1994. – 186 с.
2. Взаємодія усних і писемних стилів мови / [відп. ред. М. М. Пилинський]. – К. : Наук. думка, 1982. – 180 с.
3. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови / М. М. Пилинський, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.]. – К. : Наук. думка, 1990. – 216 с.
4. Онищенко І. В. Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах : дис. на здобуття вченого ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.01 «українська мова» / І. В. Онищенко. – Кривий Ріг, 2004. – 195 с.
5. Солганик Г. Я. К проблемам классификации стилей на интралингвистической основе / Г. Я. Солганик // Основные понятия и категории лингвостилистики. – Пермь, 1982. – С. 47–59.
6. Сучасна українська літературна мова : Стилістика / [за заг. редакцією акад. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.

Словники

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка : 70 000 слов / под. ред. Н.Ю. Шведовой. – [21-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Рус. яз., 1989. – 924 с.

Навальная М. И. Динамические процессы разговорной лексики на обозначение актов речи в художественном стиле / М. И. Навальная // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 4, ч. 2. – С. 530–537.

В статье проанализировано функционирование разговорной лексики в художественном стиле, в частности глаголов речи и других лексем, обозначающих акт речи, определены внеязыковые факторы употребления разговорных слов, очерчена их стилистическая роль в произведениях современной украинской прозы.

Ключевые слова: художественный стиль, разговорная лексика, глаголы речи, внеязыковые факторы, стилистическая роль.

Navalna M. Dynamic processes colloquial vocabulary for designation of acts broadcasting in artistic style / M. Navalna // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2012. – Vol. 25 (64), No 4, part 2. – P. 530–537.

This article analyzes the functioning of spoken vocabulary in art style, especially verbs of speech and other tokens that represent the act of speech, extralinguistic factors determined the use of spoken words, outlined their stylistic role in the works of modern Ukrainian prose.

Key words: artistic style, colloquial vocabulary, verbs of speech, extralinguistic factors, stylistic role.

Поступила в редакцію 12.10.2012 г.